

Nuorisorangaistus

täytäntöönpano ja tuomitun velvollisuudet

Mari Kanninen

OPINNÄYTETYÖ
Toukokuu 2023

Liiketalouden tutkinto-ohjelma
Juridiikka

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Liiketalouden tutkinto-ohjelma
Juridiikka

Kanninen Mari
Nuorisorangaistus
Täytäntöönpano ja tuomitun velvollisuudet

Opinnäytetyö 40 sivua
Toukokuu 2023

Nuorisorangaistuksen käyttö tilastojen mukaan on edelleen hyvin vähäistä, ellei olematonta. Nuorisorangaistus on kuitenkin seuraamuksena tarpeellinen, sillä nuori saadaan todennäköisesti paremmin yhteiskuntaan kiinnitettyä ja uusintarikollisuutta vähennettyä valvonnan ja tukitoimien avulla. Harva nuori kuitenkaan onnistuu suorittamaan rangaistuksen ilman velvollisuuksien rikkomista.

Tämä opinnäytetyö toteutettiin lainopillisena kirjallisuuskatsauksena, jonka tavoitteena oli selvittää mikä nuorisorangaistus on, miksi nuoren rikoksesta epäillyn tilanteen selvittäminen on tarpeellista ja miten täytäntöönpanoprosessi etenee. Lisäksi tavoitteena oli selvittää mitä ovat tuomitun velvollisuudet ja mitä velvollisuuksien rikkomisesta seuraa. Tarkoituksena oli lisätä ymmärrystä nuorisorangaistuksesta.

Lähdemateriaali perustuu lainsäädäntöön. Tärkeänä lähdemateriaalina on käytetty myös lain esitöitä, viranomaissivuja sekä artikkeleita. Aihe on ajankohtainen, koska nuorisorikollisuus itsessään ei ole hävinnyt mutta nuorisorangaistuksen käyttö on tilastollisesti laskenut. Nuorten tekemien rikosten lisääntyessä olisi syytä uudelleenarvioida nuorisorangaistuksen käyttöä etenkin tapauksissa, joissa voidaan tuomita nuorisorangaistukseen.

Asiasanat: nuorisorangaistus, täytäntöönpano, tuomitun velvollisuudet

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Business Administration
Jurisprudence

Kanninen Mari
Juvenile punishment
Enforcement of sentence and offender's duties

Bachelor's thesis 40 pages
May 2023

Juvenile punishment is rarely used as a punishment and is almost non-existent. It is important to use juvenile punishment as a sanction, because the young individuals can be better integrated into society and recidivism can be reduced with the help of supervision and support measures following the punishment.

The purpose of this thesis was to collect information on the juvenile punishment to form a comprehensive picture of the subject. It was also done to explain what juvenile punishment is, how the enforcement process progresses, what the convict's obligations are and what the consequences of violating the obligations can be. Also, to explain why it is important to find out the situation of a young person suspected of a crime. The thesis is a legal study structured into a literature review.

The research was based on legislation, and the preliminary work of the law. The official websites and articles of the legislature have also been used as important source material. The topic is still important because juvenile delinquency itself has not disappeared, but the use of juvenile punishment has statistically decreased. With the increase in crimes committed by young people, the use of youth punishment should be re-evaluated, especially in cases where a youth punishment can be sentenced.

Key words: juvenile punishment, enforcement of sentence, offender's duties

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
1.1	Johdatus aiheeseen	6
1.2	Aiheen rajaus ja tutkimuskysymykset.....	8
1.3	Metodi ja lähdeaineistot	9
1.4	Opinnäytetyön rakenne	10
2	NUORISORANGAISTUS YHDYSKUNTASEURAAMUKSENA	11
2.1	Määritelmä ja sisältö	11
2.2	Nuorisorangaistuksen tausta ja tavoitteet	12
2.2.1	Lähtökohdat lain säätämiseksi	12
2.2.2	Kokeilulain kehitys	13
2.2.3	Nuorisorangaistuksen käyttöönotto	14
3	PROSESSI	15
3.1	Nuoren tilanteen selvittäminen.....	15
3.1.1	Lainsäädäntö ja tiedonsaantioikeus.....	15
3.1.2	Seuraamusselvitys	16
3.2	Tuomitseminen.....	17
3.3	Nuorisorangaistuksen täytäntöönpano.....	21
4	NUORISORANGAISTUKSEN SUORITTAMINEN	24
4.1	Tuomitun velvollisuudet.....	24
4.2	Velvollisuuksien rikkominen	24
4.3	Uuden rikoksen vaikutus täytäntöönpanoon	27
5	NUORISORANGAISTUKSEN VÄHÄINEN KÄYTTÖ	29
6	OPINNÄYTETYÖPROSESSI JA KEHITYSIDEAT.....	33
7	POHDINTA	35
	LÄHTEET.....	38

LYHENTEET

HE	hallituksen esitys
KKO	korkein oikeus
kokeilulaki	laki nuorisorangaistuksen kokeilemisesta (1058/1996)
NRL	laki nuorisorangaistuksesta (1196/2004)
RL	rikoslaki (39/1889)
YksL	laki yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta (400/2015)
	laki nuoren rikoksesta epäillyn tilanteen selvittämisestä (633/2010)
	valtioneuvoston asetus yhdyskuntaseuraamuksen täytäntöönpanosta (551/2015)

1 JOHDANTO

1.1 Johdatus aiheeseen

Nuorisoriollisuuden syitä on tutkittu erilaisista näkökulmista sekä eri tieteenalojen piireissä monien vuosien ajan. Myös erilaiset teorit nuorisoriollisuuden syntymiselle on moniulotteinen. Täysin absoluuttista totuutta on vaikea selittää ja voidaankin todeta, että nuorisoriollisuuden synty ja siihen johtavat seikat ovat moninaisia. Nuorisoriollisuus ilmiönä on kuitenkin yhteiskunnallinen ongelma.

Yleisesti tiedetään, että rikollisuus vaikuttaa yksilöön sekä yhteiskuntaan. Sen tiedetään laukaisevan etenkin yhteiskunnallisia reaktioita kuten uutisointia ja pelkoja. Terminologian kannalta on tärkeää korostaa, että nuorella voidaan tarkoittaa julkisen keskustelun yhteydessä eri ikää sekä ikäluokkaa, kuten myös Suomen lainsäädäntö käsittää nuoren monin eri tavoin.

Pääsääntöisesti tämän opinnäytetyön yhteydessä nuorella tarkoitetaan 15–17-vuotiaita kun tarkastelemme nuorisoriangaistusta. Opinnäytetyössä nuorella tarkoitetaan 15–20-vuotiaita kun aiheena on nuoren rikoksesta epäillyn tilanteen selvittäminen. Terminologia saattaa olla myös päällekkäistä ja siitä syystä asiaan on kiinnitetty erityistä huomiota.

Alaikäiset nuoret kohdistavat toisiinsa väkivaltaa myös ryhmissä ja voivat päätyä tekemään rikoksia ryhmänä. Ei voida puhua kuitenkaan suoranaisesta katujengistä, mutta ei voida myöskään sulkea silmiä tämän mahdollisuudesta, sillä rikoksia tekevät alaikäiset voivat päätyä katujengeihin ennemmin tai myöhemmin ellei rikollisen elämäntavan houkuttelevuutta saada estettyä ja nuorta kiinnitettyä yhteiskuntaan vaihtoehtoisin keinoin. (Poliisi.)

Rikoskierteeseen pitää puuttua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, jotta syventymistä ei pääse tapahtumaan. Mitä enemmän nuori on osallisena rikoksiin voi se muodostua nuorelle osaksi hänen arkeaan. (Hämäläinen 2023.)

Useimmiten nuorten rikokset liittyvät vapaa-ajanviettoon. Kriminaalipolitiikan yleisenä periaatteena voidaan pitää lievempiä rangaistuksia, sillä nuoren katsotaan syyllistyneen rikokseen usein ajattelemattomuudesta. Nuoria koskeva rikollisuus on useissa tapauksissa ohi menevä vaihe ja liian ankara rangaistus voi vaarantaa myös nuoren sosiaalisen kehityksen. Nuoren joutumista vankilaan on pyrittävä välttämään koska sillä on todettu olevan haitallinen vaikutus nuoren kehitykseen. (HE 109/1996.)

Nuori saattaa ajautua rikollisuuden pariin helpommin, jos kaveripiiri omaa rikosmyönteistä käyttäytymistä ja ajattelutapaa. Nuoren asuinympäristöllä on myös merkittävä vaikutus. Nuoret syyllistyvät rikoksiin usein ryhmäkäyttäytymisen muodossa sekä ovat alttiimpia syyllistymään rikoksiin, kun sosiaalinen painostus kasvaa. Rikollisuusriskiä kasvattavat myös kouluun sitoutumattomuus, oppimisvaikeudet sekä myöhemmässä elämän vaiheessa mahdollinen työttömyys. (Elonheimo 2010, 23–25; Hämäläinen 2023.)

Yhteiskunnan ulkopuolelle ajautunut nuori on alttiimpi rikoksille ja saattaa myös joutua itse rikoksen uhriksi. Erilaiset käännekohdat nuoren elämässä saattavat auttaa nuorta pääsemään pois rikolliselta tieltä kuten vakituinen työ tai uudelle asuinalueelle muuttaminen, milloin irtautuminen rikollisten piirien maailmasta on helpompaa. Nuoren on kuitenkin omaksuttava uudet rutiinit, jotka eivät johda rikolliselle tielle. (Elonheimo 2010, 23–25; Hämäläinen 2023.)

Nuorisorangaistus on osa rikosoikeudellista järjestelmää. Nuorisorangaistuksen käyttö tilastojen mukaan on edelleen hyvin vähäistä, ellei olematonta. Nuorisorangaistus on kuitenkin seuraamuksena tarpeellinen, sillä nuori saadaan todennäköisesti paremmin yhteiskuntaan kiinnitettyä ja uusintarikollisuutta vähennettyä valvonnan ja tukitoimien avulla. Harva nuori kuitenkaan onnistuu suorittamaan rangaistuksen ilman velvollisuuksien rikkomista.

Tämä opinnäytetyö on lainopillinen tutkimus, jonka tavoitteena on selvittää mikä nuorisorangaistus on, miksi nuoren rikoksesta epäillyn tilanteen selvittäminen on tarpeellista, miten täytäntöönpanoprosessi etenee. Lisäksi tavoitteena on selvittää mitä ovat tuomitun velvollisuudet ja mitä velvollisuuksien rikkomisesta seuraa.

Aihe on ajankohtainen, koska nuorten tekemät rikokset ovat lisääntyneet. Nuorten tekemien rikosten lisääntyessä on syytä uudelleenarvioida nuorisorangaistuksen käyttöä etenkin tapauksissa, joissa voidaan tuomita nuorisorangaistusta. Tilanne näyttäytyy edelleen siten, että nuoret saavat enemmän ehdollisen vankeuden valvonnalla kuin nuorisorangaistuksen.

1.2 Aiheen rajaus ja tutkimuskysymykset

Vähäistä käyttöä on tutkinut Eemeli Sillanpää vuonna 2016 OTM-tutkielmassaan nimeltä nuorisorangaistuksen vähäisen käytön syyt lainopillisesta ja empiirisestä näkökulmasta. Vähäistä käyttöä on tutkittu myös vuonna 2017 Oulun ammattikorkeakoulun opinnäytetyössä, jonka tekijä Anniina Honkanen puolestaan tutki vähäistä käyttöä syyttäjien näkökulmasta, ja sitä mitä syitä syyttäjät näkivät nuorisorangaistuksen vähäiselle käytölle.

Tämä opinnäytetyö eroaa edellä mainitsemista tutkielmista siten, että tämä käsittelee myös nuorisorangaistukseen tuomitun velvollisuuksia sekä velvollisuuksien rikkomista. Lisäksi tarkastellaan täytäntöönpanoprosessia sekä nuorisorangaistuksen sisältöä lainopillisin menetelmin.

Opinnäytetyön ulkopuolelle rajataan vahingonkorvaus- ja sakkoasiat, vaikka nuoren kohdalla nämä saattavat tulla kyseeseen hyvin useinkin, kun nuoret tekevät useimmin lieviä rikoksia kuin vakavia rikoksia. Lievissä rikoksissa sakko on usein riittävä ja siitä syystä nuorisorangaistusta ei siten edes harkita. Näin ollen rangaistuslajin valintaa punnitaan ensinnäkin nuorisorangaistuksen ja ehdollisen vankeuden valvonnan välillä.

Opinnäytetyön muotona on kirjallisuuskatsaus, joka hahmottaa aihepiirin kokonaisuutta sekä antaa analyyttisen vastauksen jo tiedossa olevaan ilmiöön. Kirjallisuuskatsaus rakentaa kokonaiskuvaa tutkimuksen kohteesta eli tässä tapauksessa nuorisorangaistuksesta. Nuorisorangaistuksen vähyyttä ei voida täysin sivuuttaa, ja siksi tämä aiemmin todettu tosiasia kulkee opinnäytetyön rinnalla. (McCombes 2023).

Opinnäytetyö on toteutettu ilman virallista toimeksiantajaa. Aiemmin mainituista tutkielmista on kuitenkin aikaa, joten on aiheellista ottaa tilastollinen katsaus siihen miltä nuorisorangaistus näyttää nykyään. Rikollisuus on pohjimmiltaan yhteiskunnallinen ilmiö sekä ongelma, joka ei tutkijoiden mukaan tiedettävästi tule poistumaan. Opinnäytetyö käsittelee seuraavia kysymyksiä:

- Mikä nuorisorangaistus on?
- Miksi on tärkeää selvittää nuoren rikoksesta epäillyn tilanne?
- Miten täytäntöönpanoprosessi etenee?
- Mitä tuomitun velvollisuudet ovat ja mitä rikkomuksista seuraa?

1.3 Metodi ja lähdeaineistot

Tutkimusmenetelmä on lainopillinen. Aiheen kannalta on tärkeää avata aluksi myös lainsäätäjän tarkoitus, joka selviää lain esitöistä. Lainoppi on oikeustieteellisen tutkimuksen keskeinen suuntaus ja sen tutkimuskohteena on voimassa oleva oikeus ja tulkinta (käytännöllinen lainoppi) ja systematisointi (teoreettinen lainoppi). Lainopin menetelmä eli metodi on siis oikeuslähde-, tulkinta- ja argumentaatio-oppeja. Nämä määrittävät sen, miten voidaan löytää oikeudellinen merkityssisältö laissa ilmeneviin tulkintaongelmiin. (Määttä & Paso 2022, 1–2).

Opinnäytetyön lähteinä käytetään kirjallisuutta, virallisia viranomaisverkkosivuja, lainsäädäntöä sekä artikkeleita. Lain sanamuoto ei aina ole niin yksiselitteinen tai riidaton. Myös säännökset voivat olla ristiriitaisia ja näistä syistä tulkintaa tarvitaan. Näiden lisäksi muuna lähdeaineistona on oikeustapaus. (Määttä & Paso 2022, 1–2).

Rikosseuraamuslaitoksen erityisasiantuntija Tiina Vogt-Airaksisen haastattelu tuo näkökulmaa ja antaa lisätietoa nuorisorangaistuksesta sekä sen kehittymisestä osaksi rikosoikeudellista seuraamusjärjestelmää. Tämän lisäksi saadaan asiantuntijan näkemystä nuorisorangaistuksen sisällöstä ja sen vaikutuksista nuoreen.

1.4 Opinnäytetyön rakenne

Opinnäytetyön rakenne on johdonmukainen, jotta lukijan on helppo ymmärtää nuorisorangaistus sekä täytäntöönpanoprosessi kokonaisvaltaisesti. Kysymysten asettelu ja lähestymistapa on tästä syystä perusteltu siten, että nuorisorangaistuksen keskeisimmät asiat huomioidaan voimassa olevan lain mukaan. Yleiset asiat käsitellään ennen erityisiä kysymyksiä ja siten opinnäytetyön luvut niin ikään rakentuvat toistensa päälle.

Opinnäytetyö koostuu seitsemästä pääluvusta. Eteneminen tapahtuu johdannon jälkeen seuraavaan lukuun, joka käsittelee nuorisorangaistusta, sen sisältöä ja lähtökohtia lain säätämiseksi. Lain esitöiden tarkastelu on perusteltua, sillä se auttaa ymmärtämään lainsäätäjän alkuperäistä tarkoitusta ja lähtökohtia lain säätämiseksi tarkemmin.

Nuoren rikoksesta epäillyn tilanteen selvittäminen eli se mitä tapahtuu ennen tuomitsemista, käsitellään luvussa kolme. Lain mukaan nuoren tilanteesta tulisi laatia kattava selvitys, jotta tuomioistuin voi tehdä seuraamusharkintaa koskevaa punnintaa. Tämän sisällyttäminen opinnäytetyön aiheen rinnalle on siten välttämätöntä. Seuraamusselvityksen laadinta kulkee käsikädessä nuorisorangaistuksen kanssa. Tämä luku käsittelee myös nuorisorangaistusprosessin, tuomitsemisen edellytykset sekä täytäntöönpanon.

Luku neljä käsittelee nuorisorangaistuksen suorittamista, tuomitun velvollisuuksia sekä lisäksi velvollisuuksien rikkomista. Luvussa viisi on aiheellista tarkastella nuorisorangaistuksen vähäistä käyttöä ja sen kehitystä kaavioiden avulla, jotka havainnollistavat vertailun eroja. Luku kuusi käsittelee opinnäytetyönprosessin. Opinnäytetyö päättyy pohdintaan, joka on luvussa seitsemän.

2 NUORISORANGAISTUS YHDYSKUNTASEURAAMUKSENA

2.1 Määritelmä ja sisältö

Yhdyskuntaseuraamus on rangaistus, joka suoritetaan vapaudessa. Yhdyskuntaseuraamuksia ovat yhdyskuntapalvelu, valvontarangaistus, nuorisorangaistus sekä ehdollinen vankeus, jonka tehosteena on tuomittu valvonta. Yhdyskuntaseuraamuksiksi katsotaan myös vankilasta ehdonalaiseen vapautuneiden valvonta sekä yhdistelmärankaistuksen valvonta ja valvottu koevapaus. Nuorisorangaistus on siis yhdyskuntaseuraamus. (Rikosseuraamuslaitos 2023.)

Nuorisorangaistus on erityinen rangaistus 15–17-vuotiaalle rikoksentekijälle ja sitä voidaan tuomita neljästä kuukaudesta yhteen vuoteen. Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain (YksL 400/2015) 1 luvun 1 §:n mukaan lakia sovelletaan nuorisorangaistuksen täytäntöönpanoon. Yhdyskuntaseuraamus sisältää valvontaa ja velvollisuuksia. Näin ollen tämä asettaa reunaehdot seuraamuksen suorittamiselle. Nuorisorangaistuksen sisältö ja siihen liittyvät suoritteet pyritään toteuttamaan nuoren elämäntilanne huomioiden.

Seuraamus sisältää valvontatapaamisia, nuorelle suunnattuja velvollisuuksia sekä kieltoja, jotka pyrkivät takaamaan seuraamuksen suorittamisen ilman ongelmia. Lisäksi se määrittelee ehtoja sekä toimintaa, jotka ensisijaisesti määritellään nuoren tarpeiden ja olosuhteiden mukaan. Seuraamuksen yksityiskohtaiset tiedot kirjataan täsmennettyyn rangaistusajan suunnitelmaan.

Nuorisorangaistuksen sisältöasiakirja, Ohjenuora on laadittu rikosseuraamustyöntekijöille, jotka työskentelevät nuorisorangaistusta suorittavan kanssa. Käsi-kirjassa on lueteltuna tehtävät ja ohjelmat, joita käydään suorittajan kanssa läpi yksilöllisen suunnitelman mukaisesti. Ohjenuorassa käsitellään nuoren kanssa seuraavia teemoja:

- Motivoivat keskustelut
- Rikoskeskustelut
- Sosiaalisten taitojen kehittäminen
- Keskustelut suuttumuksen hallinnasta
- Liikennekeskustelut
- Päihdekeskustelut
- Yhteiskuntaosio (Ohjenuora 2005).

Ohjenuorassa olevat teemat ovat rakenteeltaan hyvin saman tyyppisiä ja keskustelun rakenne muodostuu osin avoimista kysymyksistä. Keskustelun luonne on hyvin motivoivaa ja tavoitteena on herättää nuoren kiinnostusta muutokseen. Ennen keskustelujen alkua työntekijä huomioi minkälainen nuoren jaksaminen on ja onko hänellä ajankohtaisia huolia, jotka voisivat estää tapaamisella käytäviin asioihin keskittymisen. Keskustelujen myötä nuorelle itselleen annetaan tilaa kertoa ja kuvailla tilanteita, jotka ovat johtaneet rikokseen. Tästä seuraavana voidaan keskustella siitä, miten nuori näkee itsensä tai minkälaisena hän haluaa tulla nähdyksi muutoksen myötä. (Ohjenuora 2005, Rikosseuraamusalan käsikirjoja 2/2005).

Tavoitteena on laajentaa nuoren ymmärrystä siitä, onko kyseessä jokin toimintamalli, joka toistuu tiettyjen tilanteiden johdosta vai jokin muu syy miksi nuori saattaa syyllistyä rikokseen. Tapaamisten lopussa nuori tiivistää yhteen tapaamisen aikana käsitellyt asiat. Keskustelun myötä on syytä käydä läpi myös mitä tunteuksia tapaaminen herättää nuorella sekä mitä asioita käsitellään ensi tapaamisella. Eri teemoja käsitellään nuorisorangaistuksen suorittajan kanssa hänelle kohdennetun rangaistusajan suunnitelman mukaisesti. (Ohjenuora 2005, Rikosseuraamusalan käsikirjoja 2/2005).

2.2 Nuorisorangaistuksen tausta ja tavoitteet

2.2.1 Lähtökohdat lain säätämiseksi

Tavoitteena lain säätämiseksi oli kehittää seuraamusjärjestelmää niin, että alle 18-vuotiaille olisi käytettävissä tähän ikäryhmään soveltuva seuraamus ja aluksi

tästä syystä säädettiin laki nuorisorangaistuksen kokeilemisesta (1058/1996). Ennen lain säätämistä nykytila näyttäytyi hyvin kapealta nuoren kannalta ja vaihtoehtoja pidettiin suppeina. Seuraamusjärjestelmän ongelmana oli vaihtoehtojen puute sekä se, että ainoa vaihtoehto vapaudessa suoritettava rangaistus oli ehdollinen vankeusrangaistus. (HE 109/1996.)

Hallituksen esityksen (HE 109/1996) mukaan nuorisorangaistusta käytettäisiin silloin kuin sakko ei rikokseen nähden ole tarpeeksi riittävä rangaistus. Nuorisorangaistuksena tuomittaisiin valvontaa ja nuorisopalelua. Nuorisopalvelu sisältäisi valvonnan alaisena tehtävää työtä, jolloin sitä voitaisiin katsoa tietyiltä osin alle 18-vuotiaille soveltuvaksi yhdyskuntapalveluksi. Nuorisopalveluun kuuluvien ohjelmien sekä kurssien myötä nuoriin saataisiin ohjaava vaikutus sekä nuorten kiinnittyminen takaisin yhteiskuntaan. Valvonnan keskeisenä sisältönä pidetään keskusteluja tehdystä rikoksesta sekä sen vaikutuksesta uhriin selventämällä rikoksen merkitystä sekä vaikutusta. (HE 109/1996.)

2.2.2 Kokeilulain kehitys

Vuonna 1997 Suomessa aloitettiin nuorisorangaistuksen soveltaminen kokeilu- luontoisesti osassa kaupungeista. Nuorisorangaistuksen kokeilemisesta annetun lain 1 §:n mukaan kokeilussa olivat mukana Helsinki, Espoo, Joensuu, Tampere, Turku, Vaasan sekä Vantaan käräjäoikeuksissa ratkaistavat asiat. Ennen nuorisorangaistusta nuoriin sovellettiin samaa seuraamusjärjestelmää mitä aikuisiin-kin, mutta nuoret saivat alennetun rangaistusasteikon mukaisesti tuomion. (HE 109/1996.)

Hallituksen esityksen mukaan kokeilulle perusteita tuki se, että vuonna 1993 kai- kista tehdyistä rikoksista 10,5 prosenttia oli 15–17-vuotiaita, jotka olivat syyllisiksi epäiltyinä ja vuonna 1994 määrä oli 7,5 prosenttia. Monet nuorten tekemät rikok- set liittyvät väistämättä vapaa-ajalle. Tehdyt rikokset tyypillisemmin olivat varkau- det, vahingonteot sekä luvattomat käytöt. (HE 109/1996.)

Pohjoismaissa on suurilta osin yhtenäinen linja seuraamuksien ja ikärajan suhteen. Ruotsin oikeusjärjestys muistuttaa suurelta osin Suomen oikeusjärjestelmää ja esityksessä onkin mainittu, että ehdollinen tuomio ja suojelevalvontaa voidaan tuomita 15–17-vuotiaille, mutta usein tuomio alle 21-vuotiaana tehdystä rikoksesta on määräys sosiaaliviranomaisten järjestämään hoitoon. Tanskan ja Norjan lainsäädäntö vastaavat pitkälti toisiaan, mutta erityisiä seuraamuksia ei ole säädetty nuorille Norjassa lainkaan, vaan tuomioita annetaan lievemmän rangaistusasteikon mukaisesti. (HE 109/1996.)

2.2.3 Nuorisorangaistuksen käyttöönotto

Kokeilulain jälkeen nuorisorangaistus on ollut osana seuraamusjärjestelmää valtakunnallisesti. Laki nuorisorangaistuksesta (NRL 1196/2004) otettiin pysyvästi käyttöön 1.1.2005. Hallituksen esityksen mukaan nuorisorangaistus on ehdollisen vankeusrangaistuksen tasoinen mutta käytännön tasolla tuntuvampi rangaistus, jolla pyritään ehkäisemään tekijää syyllistymästä uusiin rikoksiin. (HE 102/2004.) Kokeilulain aikana huomattiin, ettei ole tarpeen jakaa nuorisorangaistusta valvontaan ja nuorisopalveluun. Täytäntöönpanoon tulisi kuitenkin sisällyttää nuoren kannalta elämänhallintaa edistäviä tekijöitä sovittaen ne yhteen rangaistuksen kanssa. Ennen varsinaista lakia muutoksia tehtiin nuorisorangaistuksen keston ja sisältöön sekä sääntöjen rikkomiseen. (HE 102/2004.)

Hallituksen esityksen mukaan nuorisorangaistuksen täytäntöönpanossa on huomioitava tuomitun elämänhallinta, sosiaalisuhteet sekä muut tuomion täytäntöönpanoon mahdollisesti vaikuttavat seikat. Lisäksi huomioidaan, että ehdotonta vankeusrangaistusta tulee käyttää vain poikkeuksellisesti alle 18-vuotiaiden seuraamuksena. Nuorisorangaistuksessa on aina kyse kuitenkin rangaistuksesta, sillä nuorisorangaistus on seuraamus tehdystä rikoksesta ja sisältää siten moitittavuuden. Laki nuorisorangaistuksesta on sittemmin kumottu ja nykyään nuorisorangaistuksesta säännellään yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetussa laissa. (HE 102/2004.)

3 PROSESSI

3.1 Nuoren tilanteen selvittäminen

Ennen kuin tuomioistuin harkitsee nuoren tuomitsemista nuorisorangaistukseen, on nuoresta pyydettävä seuraamusselvitystä nuoren rikoksesta epäillyn tilanteen selvittämisestä annetun lain (633/2010) nojalla. Myöhemmin tapahtuneen lain 4 §:n 2 momentin muutoksen myötä (325/2019) seuraamusselvitystä ei ole pakko pyytää, jos selvityksen laatimatta jättäminen on perusteltua ja ajaa nuoren etua tilanteeseen nähden. (Laki nuoren rikoksesta epäillyn tilanteen selvittämisestä 633/2010).

Rikosseuraamuslaitoksen on syyttäjän pyynnöstä arvioitava nuoren tilanne ja laadittava kirjallinen seuraamusselvitys. Edellä mainitun lain 5 §:n mukaan seuraamusselvitys tulee laatia 30 vuorokaudessa. Tähän määräaikaan mennessä seuraamusselvityksen edellytetään olevan laadittu. Tarkoitus on selvittää nuoren sosiaaliset suhteet ja muu tilanne sekä rikokseen syyllistymiseen vaikuttaneet tilanteet. Lisäksi tulee arvioida, onko nuorella riski syyllistyä uusiin rikoksiin. (Laki nuoren rikoksesta epäillyn tilanteen selvittämisestä 633/2010).

3.1.1 Lainsäädäntö ja tiedonsaantioikeus

Edellä mainitun lain mukaan nuorella rikoksesta epäilyllä tarkoitetaan 15–20-vuotiasta henkilöä, joka on epäiltynä rikoksesta. Tämä ei pelkästään rajoitu nuorisorangaistukseen, vaan koskee edellä mainittua ikäluokkaa, jotka ovat epäiltynä rikoksesta. Selvityksen laatimiseen tarvittavat tiedot tulee ottaa laajasti huomioon ja tästä syystä eri viranomaisilta saatavat tiedot nuoresta on äärimmäisen tärkeässä roolissa selvityksen sisällön kannalta ja siten viranomaisyhteistyötä voidaan pitää ensiarvoisen tärkeänä. On myös nuoren etu, kun hänen asiansa käsitellään perusteellisesti ja otetaan kokonaisvaltaisesti huomioon. (Laki nuoren rikoksesta epäillyn tilanteen selvittämisestä 633/2010).

Nuoren rikoksesta epäillyn tilanteen selvittämisestä annetun lain 9 §:n mukaan Rikosseuraamuslaitoksella on oikeus saada seuraamusselvityksen laatimiseen tarkoitettua tietoa myös sosiaaliviranomaiselta siinä laajuudessa, mitä seuraamusselvityksen kannalta on tarpeen. Sosiaaliviranomainen on velvollinen luovuttamaan tietoja, jos nuori käyttää päihkeitä tai nuori on tai on ollut päihdekuntoutuksessa. Myös tiedot nuoren elinoloista, mielenterveydestä ja mielenterveyspalveluiden käytöstä tulee antaa. (Laki nuoren rikoksesta epäillyn tilanteen selvittämisestä 633/2010.)

Nuoren rikoksesta epäillyn tilanteen selvittämisestä annetun lain 7 §:n mukaan Rikosseuraamuslaitoksen tulee kuulla nuorta seuraamusselvityksen laatimiseksi. Kuuleminen voidaan jättää toissijaiseksi, jos kuuleminen on tarpeetonta tai nuorta ei tavoiteta. Aina nuorta ei tavoiteta ja tästä syystä seuraamussuosituksessa ei voida ottaa kantaa nuoren tilanteeseen sen tarkoituksenmukaisuuden nimissä. (Marttunen ja Keisala 2007, 72.)

Alle 18-vuotiaan epäillyn huoltajalle tai epäillyn edunvalvojalle varataan tilaisuus tulla kuulluksi. Seuraamusselvityksen laatimiseksi on kuultava myös tarvittavia viranomaisia. Nuoren on mahdollista saada matkakustannuksista kohtuulliset korvaukset, kun hän saapuu kuulemiseen seuraamusselvityksen laatimiseksi. (Laki nuoren rikoksesta epäillyn tilanteen selvittämisestä 633/2010.)

3.1.2 Seuraamusselvitys

Valmis seuraamusselvitys toimitetaan tuomioistuimen käyttöön pyynnön mukaisesti. Ratkaisua tehdessään tuomioistuin ei ole sidottu Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen laatiman seuraamusselvityksen lopputulokseen, mutta pääsääntöisesti tuomioistuimet arvioivat nuoren tilannetta annetun lausunnon mukaisesti. Lain esitöiden mukaan sen tuomioistuimen, jossa nuoren rikosasiaa käsitellään, on varmistuttava siitä, että seuraamusselvitys on käytettävissä tuomioistuinkäsittelyssä. Varmistamistoimenpide turvaa käsittelyn tuomioistuimessa siltä osin, ettei asian käsittely esimerkiksi siirry toiseen ajankohtaan tai lykkäänny, jos selvitystä ei ole käytettävissä oikeaan aikaan. (HE 229/2009.)

Virkamiehen kuuleminen nuoren rikosasian käsittelyssä tuomioistuimessa on ollut mahdollista 1.5.2015 jälkeen kun nuoren rikoksesta epäillyn tilanteen selvittämisestä annetun lain (633/2010) 8 §:n 2 momenttiin (402/2015) tehdyn muutoksen myötä. Lain esitöiden mukaan seuraamusselvityksen laatineen Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehellä on mahdollisuus tulla kuulluksi tuomioistuinkäsittelyssä sen lisäksi, vaikka hän on toimittanut kirjallisen selvityksen epäilystä. Virkamiehen läsnäolo käsittelyn aikana voi olla tarpeen, jos hän itse haluaa tulla kuulluksi tai jos voidaan pitää mahdollisena tuomioistuimen tarvetta esittää laatijalle lisäkysymyksiä. Virkamiehen harkinnanvaraan jää onko hänen tarpeellista tulla paikalle. (HE 229/2009.)

3.2 Tuomitseminen

Rikoslain 6 luvun 12 §:n mukaan tuomioistuin voi jättää rangaistuksen tuomitsematta, jos rikos on kokonaisuutena arvostellen vähäinen, rikos on tehty alle 18-vuotiaana ja tuomioistuin katsoo sen johtuneen ymmärtämättömydestä tai harkitsemattomuudesta. Rangaistukseen voidaan jättää tuomitsematta myös, jos rikos on erityisistä syistä anteeksiannettava. Nuoruusperusteella voidaan siis jättää tuomitsematta, jos alaikäinen on tehnyt rikoksen ja sen katsotaan johtuvan ymmärtämättömyydestä tai harkitsemattomuudesta. Nuoruusperuste ei rajoita tuomitsematta jättämistä vähäisiin rikoksiin, vaan sen katsotaan koskettavan myös vakavia rikoksia, jos ikä- ja syyllisyyskriteerit täyttyvät. (Tapani & Tolvanen 2016, 184–185.)

Rangaistuksen määrääminen suhteellisuus- ja yhdenvertaisuusperiaatteet huomioiden on seuraamusharkinnan keskeisenä lähtökohtana. Rikoslain 6 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan rangaistusta määrätessä tulee huomioida kaikki perusteet, jotka vaikuttavat määrän ja lajin valintaan. Rangaistuskäytännön yhtenäisyys tulee ensinnäkin ottaa huomioon. Tapani ja Tolvasen (2016) mukaan rikosoikeudellisilla käskynormeilla pyritään siihen, että yhteiskunnassa tärkeinä pidetyt arvot pysyvät loukkaamattomina. Rangaistus on oikeudellinen seuraamus, jonka viranomaisen määrää lain nojalla. Lainrikkajalle tuomitaan rangaistus, jonka tarkoituksena on saada tekijälle kielteinen kokemus tai kärsimys. (Tapani & Tolvanen 2016, 7–9.)

Rangaistuksen katsotaan myös sisältävän aina tekijään kohdistuvan moitteen sekä viestinnällisen merkityksen. Seuraamusjärjestelmä koostuu erilaisista rangaistuksista ja rangaistukseen liittyy vahva viestinnällinen funktio, sillä tuomioistuimen määräämä rangaistus viestittää sen, että menettely on ollut paheksuttavaa. Tapanin ja Tolvasen (2016) mukaan vapaudenmenetyksen voidaan olettaa tuottavan eniten kärsimystä rikoksentekijälle. (Tapani & Tolvanen 2016, 7–9.)

Nuorisorangaistuksen tuomitsemisessa myös aiempien tuomioiden merkitys kasvaa. Moitittavuusarviossa uusien rikoksien ja tuomioiden on osoitettu aikaisempien rangaistuksen riittämättömydestä sekä piittaamattomuudesta yhteiskunnan normeja vastaan. Rikoskierteessä olevat nuoret uusivat herkemmin rikokset ja siten voidaan katsoa heidän olevan intensiivisen intervention tarpeessa ja aikaisemmin tuomittu ehdollinen vankeusrangaistus voidaan katsoa puoltavana seikkana, kun mietitään nuorisorangaistuksen tuomitsemista. Moitittavuus- ja tarkoituksenmukaisuusharkinta on keskeisessä asemassa tuomioistuimen tehdessä seuraamusharkintaa. (Marttunen 2008, 283.)

Ensinnäkin moitittavuusharkintaa käsitellään laajemmin mitä rikoslain 6 luvussa säännellään. Lain tarkoituksen mukaan soveltamiskäytännössä tulee muistaa ensinnäkin lievemmän kohtelun mahdollistaminen. Suomen nuorisorangaistustulossääädännöllä ei pyritä seuraamusjärjestelmän ankaroittamiseen vaan tuomitsemisen edellytyksiä pitää punnita tarkoin. (Marttunen & Keisala 2007, 42.)

Tarkoituksenmukaisuusharkintaa punnitaan myös rikoslain 6 luvun 10 a §:n 2 kohdassa. Säännös itsessään ei ole tyhjentävä, mutta lain esitöiden mukaan säännöksen tulisi ohjata tuomaria rangaistuslajin valinnassa. Tuomarilla on valittavana kolme vaihtoehtoa, kun rikoksen edellyttämä seuraamus on varmistettu. 1) ehdollinen vankeus 2) ehdollinen vankeus valvonnalla 3) nuorisorangaistus. Harkintamallin mukaisesti punnintakriteereinä käytetään sosiaalista selviytymistä ja uusimisriskiä. (Taulukko 1). (Marttunen 2008, 284–285.)

TAULUKKO 1. Harkintamalli. (Marttunen 2008, 284, muokattu).

Nuorten rangaistuslajin valinta ja tarkoituksenmukaisuusharkinta			
		"sosiaalinen selviytyminen"	
		"ei tukitoimien tarvetta"	"tukitoimien tarve"
"uusimisriski"	"pieni"	ehdollinen vankeus	ehdollinen vankeus valvonnalla
	"suuri"	ehdollinen vankeus valvonnalla	nuorisorangaistus

Harkintaa voidaan käyttää myös esittämällä seuraavia kysymyksiä vaiheittain. Vaihe 1: Intensiivisten toimenpiteiden tarve. Onko nuoren elämäntilanteessa jostain sellaista, minkä perusteella hän voisi olla intensiivisten toimenpiteiden tarpeessa. Jos isoja ongelmia ei ole ja hänen katsotaan syyllistyneen vain yksittäiseen rikokseen, seuraamuksena lähtökohtaisesti tulee olla ehdollinen vankeus ilman valvontaa. Jos ongelmia todetaan olevan, tulee kysyttäväksi, onko ehdollisen vankeusrangaistuksen valvonta taas riittävän merkittävä rangaistus nuorelle, jotta uusintarikollisuutta ei pääse syntymään sekä edesauttaako valvonta nuoren sosiaalista selviytymistä. (Marttunen 2008, 284–285.)

Nuorisorangaistus jää toissijaiseksi, jos voidaan katsoa, että ehdollinen vankeus valvonnalla on riittävä rangaistus eikä nuorisorangaistuksen intensiivistä rangaistusmuotoa ole syytä tuomita. Nuorisorangaistus seuraamuksena tulee tarpeen, kun ehdollisen vankeus valvontana ei ole riittävä. Nuorisorangaistuksen ja ehdollisen vankeuden valvonnalla on selkeä ero: Nuorisorangaistuksessa tapaamisia on useita kertoja lyhyessäkin ajassa viikon sisään, kun taas ehdollisen vankeuden valvonnassa tapaamisia on muutama kuukaudessa. (Marttunen 2008, 284–285.)

Vaihe 2: Uusimisriskin arviointi. Nuorisorangaistukseen tuomitsemista puoltaa kohonnut uusimisriski. Arviointi perustuu nuoren aikaisempiin rikoksiin, tuomioihin sekä Rikosseuraamuslaitoksen arviointiin nuoren elämäntilanteesta. Tuomioistuimien arvioi nuoren kokonaistilannetta ja etenkin uusimisriskiä. Tuomioistuimien pää-

töstä tehdessään voi ottaa huomioon nuoren aiemmin tehdyt rikokset ja rangaistukset. Arvioon päätyy mahdolliset rikosasiat, jotka ovat avoinna, rikosten määrä ja ajankohdat sekä rikosoikeudellisen ikärajan alla tehdyt rikokset, jos niitä on. (Marttunen 2008, 285.)

Erityisen vahvana perusteena nuorisorangaistukseen tuomitsemiseen voidaan pitää aikaisemmin tuomittua ehdollista vankeusrangaistusta. Marttunen (2008) mukaan noin puolella nuorisorangaistukseen tuomituilla on ehdollinen vankeusrangaistus taustallaan. Rikoskierteen katkaisemiseksi nuorisorangaistukseen tuomitseminen on perusteltua. (Marttunen 2008, 285.)

Vaihe 3: Nuoren valmius yhteistyöhön. Seuraamusharkinnassa punnitaan, onko nuori yhteistyökykyinen ja valmis noudattamaan hänelle suunniteltua toimeenpanosuunnitelmaa sekä suunnitelmassa ilmeneviä määräyksiä. Nuorisorangaistus vaatii yhteistyötä ja tätä yhteistyön taitoa testataankin jo toimeenpanosuunnitelman laatimisessa, sillä suunnitelma tulee laatia yhteistyössä. (Marttunen 2008, 285.)

Jos nuori ei osoita yhteistyötaitoja suunnitteluvaiheessa ei Rikosseuraamuslaitos puolla nuoren tuomitsemista nuorisorangaistukseen. Vastaavasti tuomioistuomen tulee huomioida nuoren käyttäytymistä tuomioistuimessa. Näin voidaan välttää nuorisorangaistuksen muunto toiseksi rangaistukseksi. Yhteistyön merkittävyys on keskeistä koko prosessin ajan. (Marttunen 2008, 285.)

Vaihe 4: Todennäköinen vaikuttavuus. Harkittavana on myös nuorisorangaistuksen vaikuttavuus nuoren sosiaalisen selviytymisen kannalta sekä uusinta rikollisuuden ehkäiseminen. Jos nuorisorangaistukseen tuomitsemisella ei voida vaikuttaa nuoren tilanteeseen, ei nuorisorangaistusta tule käyttää seuraamuksena. Marttunen (2008) mukaan tämä voisi kuvastaa tilannetta, jossa nuori on sijoitettuun laitokseen tai terveydenhuollon toimenpiteiden kohteena. (Marttunen 2008, 285–286.)

Asia ei kuitenkaan ole niin yksiselitteinen, sillä siinä missä nuori voi olla sijoitettuun laitokseen ei sen pitäisi olla ensisijaisena esteenä nuorisorangaistukseen tuomitsemisessa, vaan asiaa tulee tarkastella huomioiden nuoren sosiaalinen

selviytyminen. Marttusen ja Keisalan (2007) mukaan nuorisorangaistukseen tuomitut nuoret ovat saaneet todennäköisesti tuomion johonkin rangaistukseen aiemmin. Aiemmat ehdolliset vankeusrangaistukset eivät ensinnäkään ole edellytys tuomitsemiskäytännössä nuorisorangaistuksen osalta. (Marttunen ja Keisala 2007, 73.) Tuomioistuimessa tapahtuvan seuraamusharkinnan aikana voi tulla ilmi, että nuori on jo kattavien tukitoimien parissa, jolloin intensiivisen sosiaalisten selviytymistä edistävien toimien tarpeet katsotaan riittävällä tavalla täytetyksi, ja siten on perusteltua jättää nuorisorangaistukseen tuomitsematta. (Sillanpää 2016, 77).

Seuraamusselvitystä laadittaessa alaikäisten osalta olisi aina hyvä kartoittaa nuoren tilanne myös nuorisorangaistuksen osalta, vaikka syyttäjä olisi pyytänyt selvitystä vain ehdollisen vankeuden valvonnan osalta. Nuorisorangaistus voidaan tuomita myös ensimmäisenä rangaistuksena, vaikka nuorella ei ole aiempaa rikoshistoriaa. Nykytilanne näyttäytyy siten, että tuomioistuin tuomitsee rangaistuksena ehdollisen vankeusrangaistuksen valvonnalla, vaikka tapaus voisi edellyttää yhtä hyvin nuorisorangaistuksen. Jos nuorisorangaistuksen edellytyksiä ei selvitetä voi olla, että nuori joka rangaistuksesta parhaiten hyötyisi jää sen ulkopuolelle. (Haastattelu 2023.)

3.3 Nuorisorangaistuksen täytäntöönpano

Rikosseuraamuslaitos vastaa yhdyskuntaseuraamusten, vankeusrangaistusten sekä tutkintavankeuden täytäntöönpanosta. Rikosseuraamuslaitos toimii nuorisorangaistuksen täytäntöönpanoviranomaisena ja valvoo rangaistuksen suorittamista, miten laissa sekä valtioneasetuksessa asiasta säädetään. Rikosseuraamuslaitos toimii valtakunnallisesti oikeusministeriön hallinnon alla. Organisaatio koostuu neljästä vastuualueesta, joita ovat kehittäminen ja ohjaus, asiakasprosessit, hallinto- ja tukipalvelut sekä operatiivinen toiminta (kuva 1). (Rikosseuraamuslaitos 2022.)

KUVA 1. Rikosseuraamuslaitoksen organisaatio. (Rikosseuraamuslaitos 2022.)

Rangaistuksen täytäntöönpano on rikosprosessin viimeinen vaihe. Täytäntöönpano nuorisorangaistuksen suorittamiseen on aloitettava viipymättä, kun tuomio on saanut lainvoiman. Täytäntöönpano voidaan aloittaa myös käräjäoikeuden päätöksellä ennen tuomion lainvoimaisuutta, jos tuomittu suostuu täytäntöönpanoon ja antaa suostumuksensa kirjallisesti ja tyytyy siten tuomioon.

Yhdyskuntaseuraamusasetuksen 9 §:n mukaan Rikosseuraamuslaitoksen Täytäntöönpanoyksikön tulee selvittää tuomion täytäntöönpanokelpoisuus ennen täytäntöönpanon aloittamista. Tuomioistuimen tulee ilmoittaa annetusta ratkaisusta ja siihen johtaneista perusteista Rikosseuraamuslaitokselle. (YksL 14.1 §). Nuorisorangaistus raukeaa, jollei tuomion antamispäivästä täytäntöönpanoa ole aloitettu kolmen vuoden kuluttua lainvoimaisesta tuomiosta (RL 8:12 a §.)

Yhdyskuntaseuraamusasetuksen 14 §:n mukaan tuomitun tulee ilmoittautua täytäntöönpanoa sekä täsmennettyä rangaistusajan suunnitelmaa varten. Rangaistusajan suunnitelma on äärimmäisen tärkeä vaihe nuorisorangaistuksen osalta ja sen tarkoitus on kartoittaa sekä täsmentää nuorelle tarvittavat tukitoimet ja muut mahdolliset huomionarvoisena pidettävät asiat, jotta nuorisorangaistuksen suorittaminen olisi nuoren tilanteen kannalta optimaalisin. (Laki yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta 16 §; Keisala & Marttunen 2007, 3.)

Jos nuorisorangaistuksen täytäntöönpanoa ei ole päästy aloittamaan tuomitusta johtuvista syistä on edellä mainitun lain mukaan asiasta tehtävä etsintäkulutus. Tilanteet, joissa tuomittua ei olla tavoitettu tai tuomitun olinpaikkaa ei olla useista yrityksistä huolimatta saatu selville etsintäkuulutuksen tekeminen konkretisoituu. Etsintäkuulutuksessa on mainittava rangaistuksen muu mahdollinen menettely nuorisorangaistuksen sijasta, jolloin asiaa on lain nojalla edistetty. Nuori saattaa toisinaan pakoilla rangaistuksen suorittamista. (Laki yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta 16 §; Keisala & Marttunen 2007, 3.)

Kun nuori saapuu ensimmäisen kerran valvontatapaamiseen tai muuhun toimintaan, joka on määritelty rangaistusajan suunnitelmassa, katsotaan suorittamisen alkaneen. Rikosseuraamuslaitos voi lykätä täytäntöönpanon aloittamista määräajaksi, jos perusteena on tuomitun vakavan sairauden hoito tai muu terveydellinen vamma, joka vaatii hoitoa tai hoidon katsotaan vaarantuneen. (Laki yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta 16 §; Keisala & Marttunen 2007, 3.)

4 NUORISORANGAISTUKSEN SUORITTAMINEN

4.1 Tuomitun velvollisuudet

Nuorisorangaistukseen tuomitun tulee suorittaa rangaistus tuomitulle laaditun rangaistusajan suunnitelman mukaisesti. Nuorisorangaistusta suorittaessa tuomitulle on määrätty valvoja, joka on Rikosseuraamuslaitoksen virkamies. Valvoja yhdessä laatii nuoren kanssa rangaistusajan suunnitelman, joka pitää sisällään valvontatapaamisia, tuomitun tarpeisiin kohdistettuja ohjelmia tai suoritteita, jotka voidaan katsoa toiminnaksi edistää nuoren sosiaalista toimintakykyä sekä rikoksetonta elämää. Tarpeen mukaan rangaistusajan suunnitelma voi pitää sisällään tutustumista työelämään. (Rikosseuraamuslaitos 2022.)

Tuomitun tulee pitää yhteyttä valvojaansa täsmennetyin rangaistusajan suunnitelman mukaisesti sekä noudattaa tapaamisissa päihteettömyyttä. Päihtymystilaa koskevat säännökset sekä muut tarkemmat säännökset kuten täytäntöönpanon aloittamista, lykkäystä ja keskeytystä koskevat säännökset ovat tarkemmin yhdyskuntaseuraamusasetuksessa (551/2015).

Jos tuomitun katsotaan olevan valvontatapaamisella todennäköisesti päihdyttävän aineen tai alkoholin vaikutuksen alainen on valvojan kirjattava päihtymykseen liittyvät havainnot todistajan läsnä ollessa. Havainnot tehdään aluksi ulkoisista merkeistä päätellen. Puhalluskokeeseen voidaan velvoittaa, jos valvoja katsoo, että tuomittu olisi todennäköisesti alkoholin vaikutuksen alainen (Yhdyskuntaseuraamusasetus 4 luku 18 §.)

4.2 Velvollisuuksien rikkominen

Velvollisuuksien rikkomisesta säädetään yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetusta laissa (400/2015). Tarkemmat säännökset velvollisuuksien rikkomisen selvittämisestä ja kirjaamisesta annetaan valtioneuvoston asetuksella (551/2015). Marttusen (2008) mukaan vain harva nuori suorittaa nuorisorangais-

tuksen ilman moitteita syyllistyneen velvollisuuksien rikkomiseen. Kokeilulain aikana lähes jokainen rangaistustaan suorittava nuori sai suullisen huomautuksen. (Marttunen 2008, 310.)

Rangaistusajan suunnitelmassa on tarkkaan määritelty nuoren velvollisuudet ja nuoren tulee niitä noudattaa. Nuori voi olla tilapäisesti noudattamatta täsmennettyä rangaistusajan suunnitelmaa ja siihen sisältyvää määräystä. Näin ollen kyseessä voi olla perheeseen, toimeentuloon tai nuoren kouluasioiden hoitamiseen liittyvä syy. Nuoren tulee kuitenkin ilmoittaa asiasta viivytyksettä Rikosseuraamuslaitokselle ja lupa voidaan myöntää jälkikäteen. (YksL 23 §.) Velvollisuuksien rikkomisesta Rikosseuraamuslaitoksen on annettava suorittajalle suullinen tai kirjallinen huomautus. Rangaistusajan suunnitelmassa ilmenevien velvollisuuksien rikkomukset ovat yleisiä, kuten ilmoittamaton poissaolo tapaamisesta tai tilaisuudesta. (Marttunen 2008, 310.)

Marttunen (2008) mukaan pienehköjä ja merkitykseltään vähäisiä ehtojen rikkomuksia sallitaan yleensä useita ennen kuin nuorisorangaistus keskeytetään. (Marttunen 2008, 310.) Nuorisorangaistukseen tuomittu voidaan noutaa valvontatapaamiseen, jos tuomittu on rikkonut velvoitteitaan saapua paikalle ja hänen katsotaan välttelevän tapaamisia. Noudon suorittaa poliisi virka-apuna Rikosseuraamuslaitoksen pyynnöstä ja tähän perustuen nuori voidaan ottaa kiinni ja toimittaa säilöön poliisin toimesta enintään kuusi tuntia ennen valvontatapaamista tai muuta rangaistuksen täytäntöönpanossa ilmenevää toimintaa. (YksL 24 §.)

Erytisasiantuntija Tiina Vogt-Airaksinen toteaa, että nuorisorangaistuksen suorittajalle rangaistuksen jatkuminen rikkomuksista huolimatta on monesti parempi rangaistus kuin sen keskeyttäminen, sillä nuorisorangaistus on hyvin intensiivinen ja vaatii nuorelta sitoutumista sekä täsmällisyyttä velvollisuuksia kohtaan. Nuorisorangaistuksen keskeyttäminen ja asian lähettäminen syyttäjälle saattaisi näyttäytyä nuoren silmissä jopa helpommalta ratkaisulta. (Haastattelu 2023.)

Epäilyistä rikkomuksista tehdään kirjallinen selvitys. Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 25 §:n mukaan Rikosseuraamuslaitoksen tulee selvittää rikkomusten vakavuusaste. Jos tuomittu huomautuksesta huolimatta ei

ojennu ja velvollisuuksien rikkominen jatkuu tai hän vakavasti rikkoo velvollisuuksiaan, on Rikosseuraamuslaitoksen annettava hänelle huomautus tai varoitus. Ennen kuin tuomitulle voidaan antaa varoitus tuomittua kuullaan asiasta ja tuomittu saa siten kertoa oman näkemyksensä rikkomuksesta ja siihen johtaneista syistä. (YksL 26 §.)

Varoituksen yhteydessä valvojan tai muun Rikosseuraamuslaitoksen virkamielen tulee ilmoittaa, että varoituksen noudattamatta jättäminen johtaa asian käsittelemiseen tuomioistuimessa, ja siitä syystä rangaistus voidaan suorittaa tuomioistuimen katsomalla muulla tavalla. (YksL 26 §.)

Yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta annetun lain 24 a §:n mukaan törkeä velvollisuuksien rikkominen määritellään seuraavalla tavalla:

- 1) toistuvat rikkeet ja piittaamattomuus aikaisempaan varotukseen.
- 2) tuomittu jättää seuraamuksen suorittamisen aloittamatta tai kesken.

Törkeissä rikkomuksissa Rikosseuraamuslaitoksen on tehtävä toimia asian saattamiseksi syyttäjän tai tuomioistuimen käsiteltäväksi. Törkeä velvollisuuksien rikkominen estää ensinnäkin täytäntöönpanon aloittamisen sekä jo aloitettu täytäntöönpano on keskeytettävä. Yhdyskuntaseuraamustoimiston yksikönpäällikkö on päätösvallassa asian suhteen. Tuomioistuimen käsitellessä törkeää velvollisuuksien rikkomista on tuomitulle varattava tilaisuus tulla kuulluksi sekä Rikosseuraamuslaitokselle mahdollisuus antaa lausunto asiassa. (Marttunen & Keisala 2007, 26.)

Lausunto ei ole tarpeellinen, jos sen katsotaan olevan käsittelyn kannalta selvästi tarpeetonta. Käräjäoikeus on päätösvaltainen yhdellä puheenjohtajalla. Asia voidaan siten ratkaista myös tuomitun poissaolosta huolimatta. (Tapani ym. 2022 292–293.) Nuoren kannalta oleellisena asiana voidaan pitää päihteettömyyttä ja velvollisuuksien noudattamista. Päihteettömyys koskee nuorisorangaistuksen valvontatapaamisia ja muuta toimintaa. Näin ollen nuoren kannalta päihteettömyys tukee seuraamuksen suorittamista ja rikkeitä ei pääse syntymään. Velvollisuuksien noudattaminen saattaa kuitenkin olla nuorelle aika ajoin haasteellista. (Marttunen & Keisala 2007, 26.)

4.3 Uuden rikoksen vaikutus täytäntöönpanoon

Uuden rikoksen vaikutus täytäntöönpanoon on käsitelty yhdyskuntaseuraamuslaissa (400/2015) Jos syyttäjä syyttää nuorisorangaistukseen tuomittua rikoksesta, josta syyttäjän arvion mukaan voidaan tuomita vankeutta, voi syyttäjä ilmoittaa asiasta Rikosseuraamuslaitokselle täytäntöönpanon kieltämiseksi.

Ilmoituksen johdosta Rikosseuraamuslaitoksen tulee kieltää täytäntöönpanon aloittaminen tai jatkaminen. Tapauksissa, jossa uusi rikos estää jo aiemmin tuomitun nuorisorangaistuksen voidaan syyttäjän harkinnan mukaan käsitellä muuntorangaistuksena. Tapauksissa syyttäjä tulee vaatimaan seuraamuksen suorittamatta jäänyttä osaa muuntamiseksi vankeudeksi uuden rikosasian käsittelyn yhteydessä. (Tapani ym. 2022, 293.)

Joissakin tapauksissa on kohtuullista ja perusteltua antaa täytäntöönpanon jatkua. Jos suorittaminen on ollut muutoin moitteetonta tai rangaistus on lähes suoritettu. Täytäntöönpanon kieltäminen tai keskeyttäminen ei ole tarpeen myöskään tilanteissa, jossa uudesta rikoksesta syyttäjä tuomitsisi yhdyskuntaseuraamuksen. (Tapani ym. 2022, 293.)

Ongelmallisena saatetaan nähdä tilanne, jossa nuori ei suorita nuorisorangaistukseen kuuluvia velvoitteitaan, jolloin törkeistä rikkomuksista asia etenee tuomioistuimen käsiteltäväksi. Tuomioistuin voi muuntaa nuorisorangaistuksen ehdolliseksi vankeudeksi tai ehdottomaksi vankeudeksi, mutta punnitsemisperusteissa saattaa olla laintulkinnan kanssa ongelmaa. Myös nuori on saattanut täyttää jo 18-vuotta, kun nuorisorangaistus on pistetty täytäntöön tai kun muuntoa haetaan. Myös nuoren jo aloitettu nuorisorangaistus vaikuttaa taustalla, jos hän tulee syyllistymään uuteen rikokseen.

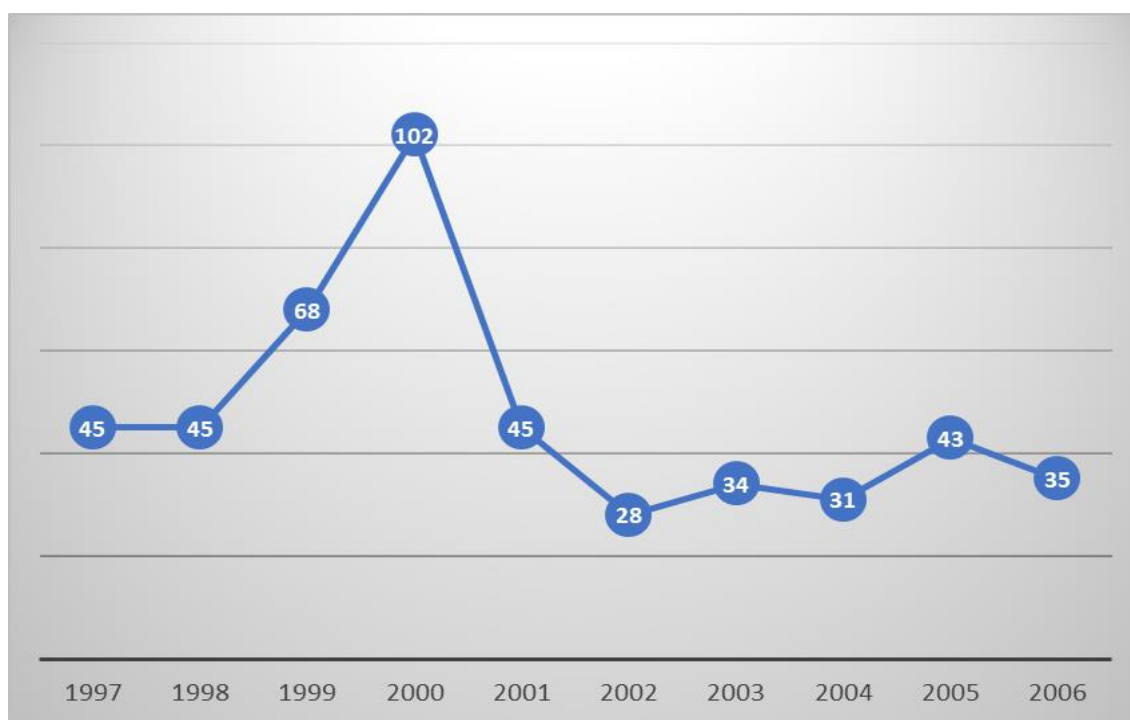
KKO:n ratkaisu 2014:27 tarjoaa esimerkin nuorisorangaistuksesta annetun lain 18 §:n 3 momentin tai rikoslain 7 luvun 8 §:n nojalla tehtävästä harkinnasta. Tapauksessa A oli syyllistynyt uusiin rikoksiin ennen nuorisorangaistukseen tuomitsemista mutta myöskin sen jälkeen. Kysymys oli siitä, oliko vastaaja tuomittava ehdottomaan vankeuteen, sillä vastaaja oli syyllistynyt lukusiin uusiin rikoksiin

pian nuorisorangaistukseen tuomitsemisen jälkeen. Syyttäjä vaati A:lle nuorisorangaistuksen muuntaamista joko ehdolliseksi tai ehdottomaksi vankeusrangaistukseksi nuorisorangaistuksesta annetun lain 18 §:n nojalla. (KKO 2014:27.)

KKO:n mukaan nuorisorangaistuksen muuntamista vankeudeksi tulee arvioida eri tilanteissa eri kriteerien pohjalta. Tapauksessa korkein oikeus oli punninnut nuorisorangaistuksen ehtojen ja määräyksien rikkomista ja keskeytyksen perusteena oli aikaisempi ehdoton vankeusrangaistus, joka tuli ottaa myös huomioon. Näin ollen korkein oikeus muutti hovioikeuden tuomiota ehdottomasta vankeusrangaistuksesta. Tuomioita alennettiin ja nuorisorangaistuksen jo suoritettu osa vähennettiin yhteisestä ehdottomasta vankeusrangaistuksesta. (KKO 2014:27.)

5 NUORISORANGAISTUKSEN VÄHÄINEN KÄYTTÖ

Nuorisorangaistus otettiin aktiivisesti käyttöön heti kokeilulain jälkeen, kun nuorisorangaistuskilpailu tuli voimaan valtakunnallisesti vuonna 2005. Nuorisorangaistuksia tuomittiin 43 vuonna 2005, kun taas vuonna 2021 tuomittuja oli vain 12 (kuvio 1 ja kuvio 2). Helsingin yliopistossa (Sillanpää 2016) tehdyssä Pro gradu- tutkielmassa tutkittiin nuorisorangaistuksen vähäisen käytön syitä lainopillisesta ja empiirisestä näkökulmasta. Tutkielmassa tuli esiin, ettei vähäisen käytön syitä yksiselitteisesti pystytä osoittamaan. Nuorisorangaistuksen vähäisyys on monen tekijän summa. Tutkimuksen mukaan asiantuntijat olivat yksimielisiä siitä, että nuorisorangaistus tulee säilyttää osana seuraamusjärjestelmää. (Sillanpää 2016, 110.)

KUVIO 1. Nuorisorangaistukseen tuomitut vuonna 1997–2006. (Marttunen 2008, 293, muokattu).

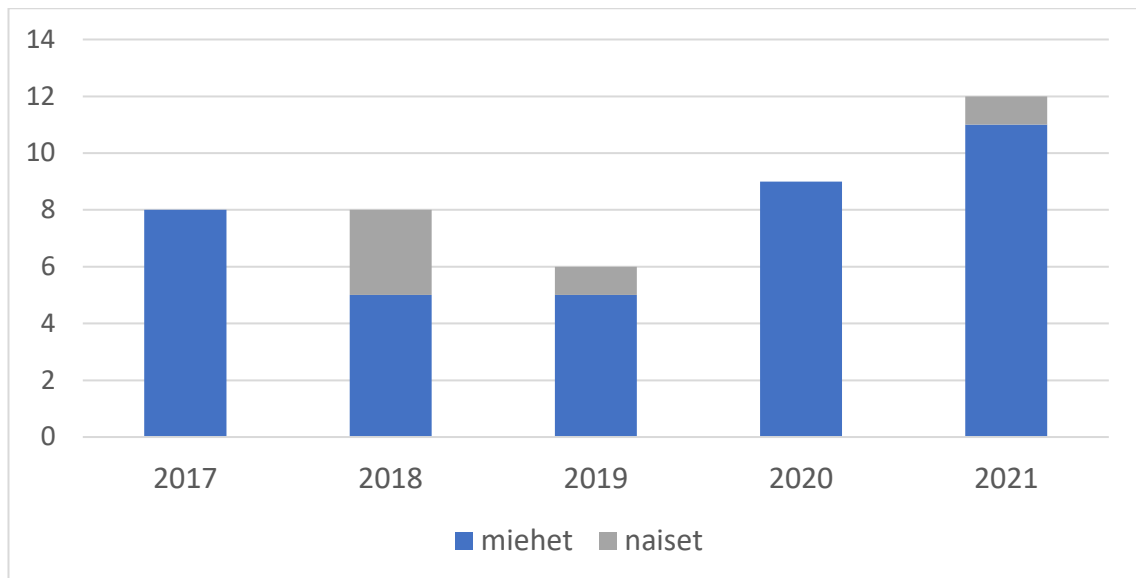
Nuorisorangaistuksen käyttö on tilastotietojen mukaan vähentynyt merkittävästi vuosien saatossa. Kokeilulain aikana vuonna 1999 sekä vuonna 2000 tuomittujen määrä oli huomattavasti suurempi kuin mitä näiden vuosien jälkeen. Vuonna 2002 tuomittuja oli vain 28. Tilastojen mukaan nuorisorangaistukseen tuomittiin enemmän nuoria miehiä kuin naisia vuonna 2021 (Taulukko 2).

TAULUKKO 2. Nuorisorangaistukseen tuomitut rikoksittain vuonna 2021. Tilastokeskus.

Rikokset	Miehet	Naiset	Yhteensä
Tapon yritys	1		1
Törkeä pahoinpitely	1	1	2
Virkamiehen väkivaltainen vastustaminen	1		1
Ryöstö	1		1
Ryöstön yritys	1		1
Törkeä ryöstö	3		3
Törkeä rattijuopumus	1		1
Törkeä varkaus	1		1
Petos	1		1

Erityisasiantuntija Tiina Vogt-Airaksinen toteaa, että nuorisorangaistusta pidetään hyvänä vaihtoehtona alaikäisille nuorille, joille sitä rikosoikeudellisin perustein voidaan tuomita, sillä rikosten uusiminen ja rikoskierre voidaan mahdollisesti saada nuoresta kitkettyä pois intensiivisen seuraamuksen ja sen sisältämien tukitoimien avulla. Täysin tarkkaa syytä nuorisorangaistuksen vähäiselle käytölle ei ole löydetty, mutta jonkinlaisia muutoksia tulisi tehdä, jotta rangaistuksen alkupe räinäinen tarkoitus ja sen hyödyt saisivat jälleen sijaa rikosoikeudellisessä järjestelmässä. (Haastattelu 2023.)

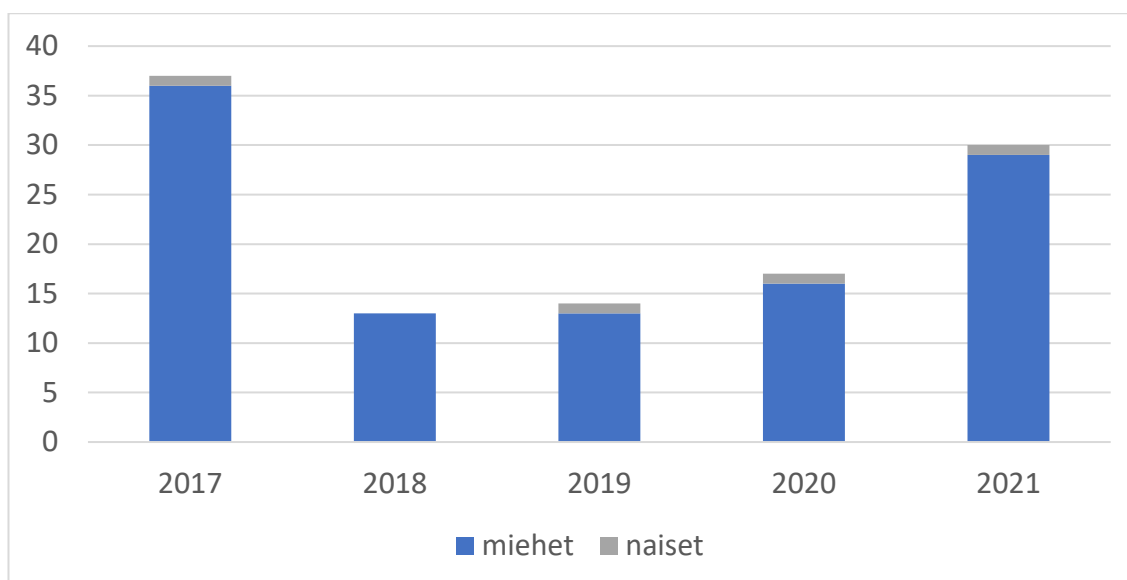
Nuorisorangaistusta käytetään edelleen hyvin vähän. Marttusen & Keisalan (2007) mukaan nuorisorangaistuksen sisältö ja käyttöönoton edellytykset ilmentävät enemmän kongitiivis-behavioraalisesti suuntautunutta sosiaali- ja lastensuojelutyötä kuin rikosoikeudellisen seuraamusjärjestelmään totuttuja työtapoja. Syyttäjän sekä tuomarin näkökulmasta lainsäädännössä saattaa ilmetä epämääräisyyttä sekä väljyyttä, joka on johtanut rangaistuksen vähäiseen käyttöön. Ongelmallisena voidaan pitää rangaistuksen tuomitsemisen rajanvetoa ja miten tuomitsemisen edellytykset ehdollisen vankeuden eri muotojen välillä punnitaan (Marttunen & Keisala 2007, 48.)

KUVIO 2. Nuorisorangaistukseen tuomitut vuonna 2017–2021. Tilastokeskus.

Ehdottomaan vankeuteen tuomitaan edelleen harvoin iältään 15–17-vuotiaita. Kuitenkin jotkut rikokset ovat vakavuudeltaan sellaisia, että kyseisen rangaistuksen tuomitsemisperusteet täyttyvät. Tilastollisesti ehdottomaan vankeuteen tuomittujen määrä on hieman laskenut vuoden 2017 jälkeen kunnes vuonna 2021 tuomittujen määrä oli kokonaisuudessaan 30 (kuvio 3).

Tilastojen mukaan 15–17-vuotiaille oli tuomittu ehdotonta vankeusrangaistusta vuonna 2017 huomattavasti enemmän kuin vuosina 2018 ja 2019 (kuvio 3). Vuonna 2021 tuomittuja oli 30. Kuten aiemmin on todettu, vankilan katsotaan olevan nuorelle erityisen haitallista. Tämä voi johtua siitä, että vankeusaika voi lisätä rikoksen uusimisriskiä ja nuori saattaa altistua vääränlaisille verkostoille vankilassa ollessaan. Näin ollen nuoren on vaikeampi omaksua elämäntyyli ilman rikoksia. Lainsäädäntö on huomioinut nuorten kohdalla tämän kriminaalipoliittisen tavoitteen, joka ilmenee siten, että vain painavista syistä nuori voidaan tuomita ehdottomaan vankeusrangaistukseen. (Marttunen 2008, 104–105.)

KUVIO 3. Ehdottomaan vankeusrangaistukseen tuomitut 15–17-vuotiaat vuonna 2017–2021. Tilastokeskus.

Marttusen (2008) näkemyksen mukaan kohderyhmä nuorisorangaistukselle on tarkemmin täysi-ikäisyyden kynnyksellä. Tutkimukset ovat osoittaneet, että lähes puolissa tapauksissa nuorisorangaistukseen tuomitut olivat 17-vuotiaita ja lähes neljännes oli tuomioistuinkäsittelyn aikana täyttänyt 18-vuotta. Rikoslaisissa on säännös, minkä mukaan tuomioistuin voi tuomita nuorisorangaistuksen samalla kertaa käsiteltävistä rikosasioista, jos osa rikoksista on tehty alle 18-vuotiaana. (Marttunen 2008, 287.)

Rikoslain säännös (RL 6:10a:2) laajentaa nuorisorangaistuksen käyttöä ja antaa tuomioistuimelle harkintavaltaa asiassa, jolloin rikoskierre on mahdollisesti alkanut juuri ennen täysi-ikää. Kokeilulain aikana asiasta ei ollut vielä säännelty. Marttusen (2008) mukaan säännös oli tarpeellinen, sillä vuonna 2005 ja vuonna 2006 viisi nuorta sai tuomion nuorisorangaistukseen, joista osa rikoksista oli tehty täysi-ikäisenä. (Marttunen 2008, 287.)

6 OPINNÄYTETYÖPROSESSI JA KEHITYSIDEAT

Kohdistin mielenkiintoni nuorisorangaistukseen erään yhdyskuntaseuraamustoimiston apulaisjohtajan ehdotuksesta. Opinnäytetyön toteuttamisprosessi onnistui suunnitellusti, mutta aihe täsmentyi opinnäytetyön alkuvaiheessa toiseksi. Tämä johtui siitä, että nuorisorangaistuksen vähäisyyttä oli tutkittu aikaisemmin mikä oli työn alkuperäinen aihe. Todettakoon, että tilanne on yhä sama mitä vuosia sitten. Äärimmäisen vaikeaa on tutkia nuorisorangaistuksen onnistumista ja sitä, miten hyvin nuorista saataisiin kitkettyä rikollisuus pois, jos nuorisorangaistusta ei käytetä. Myös velvollisuuksien rikkomisista ja siihen johtaneita syitä on näiden tietojen pohjalta vaikea tutkia.

Täytäntöönpano ja velvollisuudet ovat pysyneet sisällöllisesti samana ja erilaiset tukitoimet nuoren kannalta on edelleen tärkeitä. Suoranaista kirjallisuutta nuorisorangaistuksesta ei ole ja tutkimuksiakin on vähäisesti. Tästä syystä olisi ensiarvoisen tärkeää tutkia nuorisorangaistusta ja sitä, minkälaisia muutoksia täytyy tehdä, jotta rangaistus otettaisiin aktiivisesti käyttöön. Tämän jälkeen nuorisorangaistuksen onnistumista voidaan jälleen havainnoida erilaisten tutkimuksien keinoin.

Opinnäytetyötä tehdessä tuli huomioida tarkasti lainsäädännön muutokset. Suurin osa kirjallisuudesta ja teoksista oli kirjoitettu, kun laki nuorisorangaistuksesta (1196/2004) oli vielä voimassa. Vuosien saatossa termit ovat osittain muuttuneet. Enää ei puhuta toimeenpanosuunnitelmasta vaan rangaistusajan suunnitelmasta sekä täytäntöönpanon alkaessa valvojan ja nuoren yhdessä laatimasta täsmennetyt rangaistusajan suunnitelmasta.

Lain alkuperäinen tarkoitus kulki opinnäytetyön rinnalla aina loppupohdintaan asti. Yhtenä tärkeänä tavoitteena oli tuoda keskeisimmät asiat nuorisorangaistuksesta esiin ja ikään kuin nostaa nuorisorangaistus jälleen ihmisten tietoisuuteen. Nuorisorangaistuksen kuvaus informatiivisena tietopakettina onnistui hyvin. Jos jotain voisi muuttaa, olisin aloittanut työni aikaisemmin, sillä opinnäytetyö muuttui, täsmentyi ja muutenkin eli koko prosessin ajan. Itse käytin liikaa aikaa

mieltäkseni työn sisältöä ja raportin raameja. Tosiasiassa nämä asiat täsmentyivät opinnäytetyötä kirjoittaessa.

Noudatin opinnäytetyössäni yleistä huolellisuutta sekä tarkkuutta, kuten hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu. Lisäksi perehdyin aiheeseen kattavasti ennen kirjoitusprosessia. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry on laatinut julkaisun, jossa nämä hyvän tieteellisen käytännön periaatteet määritellään. Prosessin aikana pyrin edistämään omaa ammatillista kehittymistä. (Arene ry, 2019).

7 POHDINTA

Nuorisorangaistukseen tuomitsemisessa saattaa ilmetä joiltakin osin ongelmallisia seikkoja. Kun seuraamme yhteiskunnan nykytilaa ja alaikäisten tekemiä rikoksia herää kysymys siitä, voitaisiinko nuorisorangaistusta käyttää enemmän. Nuorten tekemät rikokset ovat herättäneet huolta yhteiskunnassa aina, mutta etenkin viimeaikainen julkinen keskustelu sekä uutisointi on kääntänyt ihmisten huomion jälleen nuorten tekemiin rikoksiin. Edelleen katsotaan nuorisorangaistuksen sisältävän hyviä keinoja puuttua nuoren rikoskierteeseen, mutta rangaistuslaji sisältöineen on päässyt kuitenkin unohtumaan.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää mikä nuorisorangaistus on, miksi on tärkeää selvittää nuoren rikoksesta epäillyn tilanne sekä miten nuorisorangaistuksen täytäntöönpano etenee. Lisäksi selvitettävänä oli tuomitun velvollisuudet ja mitä velvollisuuksien rikkomisesta seuraa. Tutkimuskysymyksiin saatiin lopuksi vastaukset. Tavoitteena oli myös koota tietoa asiasta jo nykyisen tiedon pohjalta, mutta samalla saada tietoa uuden ilmiön valossa kuten kuvaileva kirjallisuuskatsoaus edellyttää.

Voidaankin todeta, että jos nuori ei suoriudu nuorisorangaistuksesta ja rikkoo velvollisuuksiaan törkeästi mikä johtaa asian käsittelyyn tuomioistuimessa muuksi rangaistukseksi saattaa olla ongelmallinen. Nuorisorangaistus rinnastuu ankaruudeltaan ehdolliseen vankeuteen ja kun nuoren joutumista vankilaan tulee välttää muuntaminen saattaa olla hankalaa ja monitulkintaista. Ehdollisen vankeuden valvontatapaamiset eivät yllä intensiivisyydellään nuorisorangaistuksen tasolle eikä muuntaminen ehdollisen vankeuden valvontaan olisi sanktiona kovin tuntuva.

Lukija johdateltiin aiheeseen nuorisorikollisuuden kautta. Pohjoismaissa yhtenäisen rikosoikeudellinen vastuuikäraja on asetettu 15 ikävuoteen. Rikosoikeudellisen vastuuikärajan ajatus on se, että siinä iässä katsotaan yksilön olevan niin kehittynyt ymmärtääkseen teot ja niiden seuraukset, vaikka nuoren ymmärrys tästä vielä kasvaa.

Suomessa tehtyyn rikokseen sovelletaan Suomen lakia, tämä on selvää, mutta aika ajoin vastuukärajasta käydään yhteiskunnallista keskustelua sen laskemisesta, mutta myös vastuukärajan säilyttämisestä ennallaan. Yleensä keskustelun aiheuttaa jokin yllättävä yksittäinen tapaus, jossa rikoksen tekijä on alle 15-vuotias, jolloin tekijää ei voida rangaista asiasta rikosoikeudellisin keinoin. Tämän kaltaiset tapaukset herättävät kansalaisissa yleisesti ottaen paheksuntaa, kun rikoksentekijä ei joudu rikosoikeudelliseen vastuuseen.

Ratkaisuna tämänkaltaisiin tapauksiin ei yksiselitteisesti voida pitää vastuukärajan laskemista, jos nuoret lapset oireilevat väkivaltaisen käyttäytymisen kautta. Ratkaisuna on puuttua oireiluun ja sen tosiasialliseen aiheuttajaan, ellei voida todeta, että Suomen yhteiskunnallinen tilanne on ajautunut nuorisorikollisuuden osalta siihen pisteeseen, että rikosoikeudellisen vastuukärajan alapuolelle jäävät lapset tekevät vakavia rikoksia kaiken aikaa.

Poliisin tietoon tulee yhä nuorempien tekemiä vakavia rikoksia mukaan lukien vakavat väkivaltarikokset, jossa uhri on saanut hengenvaarallisia vammoja teräaseesta tai muun ruumiillisen väkivallan seurauksena. Yhä nuoremmat pitävät hallussaan teräaseita ja erimielisyyksiä ratkotaan väkivallalla. Ryhmäpaineen alla tehdyt lievät rikokset voivat johtaa myöhemmin äärimmäisiin tekoihin sekä jatkuvaan rikoskierteeseen. Huolestuttavana asiana on myös rikollista elämäntyyliä ihannoivat nuoret, jotka voivat päätyä statusta ihannoivan jengirikollisuuden pariin. Näissä tapauksissa ei enää puhuta pelkästään nuorisojengistä vaan tämä kattaa jo syvemmän juurtumisen rikollisuuteen ja koston kierteeseen.

Toiseksi huomiota tulee kiinnittää tulevaisuuteen ja kokonaisrikollisuuden torjuntaan siten, että nuorten rikoskierte ei jatkuisi aikuisuuteen missään muodossa. On perusteltua miettiä nuorisorangaistuksen käyttöä uudessa valossa osana seuraamusjärjestelmää. Nuorisorangaistuksen myötä nämä nuorelle suunnatut tukitoimet korostuvat sekä nuoren rikoskierteeseen päästään puuttumaan tehokkaammin. Tilastollisesti nuorisorangaistuksen käyttö on edelleen vähäistä, mutta nuoren rikoskierteeseen puuttuminen on edelleen ajankohtaista. Vuonna 2021 nuorisorangaistukseen tuomittiin 12 nuorta. Tämä vahvistaa nuorisorangaistuksen heikon aseman Suomen seuraamusjärjestelmässä.

Kaveripiirin vaihtaminen ja turvalliset ihmissuhteet voivat vaikuttaa nuoren ajatteluun positiivisesti tulevaisuudesta. Motivoivat keskustelut osana nuorisorangaistuksen sisältöä tukevat tätä ja voivat vahvistaa nuoren ajatuksia muista mahdollisuuksista yhteiskunnassa kuin rikollisuuden. Nuorisorikollisuuteen vaikuttavia tekijöitä on lukuisia, eikä täysin tarkkaa määritelmää ole milloin yksilöstä tulee rikollinen ja milloin ei. Edellä kuvaamani näyttäytyy analyyttisenä pohdintana eikä siten esittäydy lopullisena totuutena asiasta, vaikka pohdinta perustuu faktapohjaisiin tietolähteisiin.

Nuorisorangaistuksen vakinaistaminen osaksi seuraamusjärjestelmää on ollut monivaiheinen prosessi sekä kokeilulain myötä monien mietintöjen tulos. Rikollisuus on ilmiönä muuttuva, joka seuraa yhteiskunnan tilannetta. Voidaankin todeta, että nuorisorangaistuksen käyttö tässä yhteiskunnan nykytilassa olisi tarpeellista.

LÄHTEET

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. 2019. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Luettu 5.5.2023. [AMMATTIKORKEAKOULUJEN OPINNÄYTETÖIDEN EETTISET SUOSITUKSET 2020.pdf \(arene.fi\)](#)

Elonheimo, H. 2010. Nuorisorikollisuuden esiintyvyys, taustatekijät ja sovittelu. Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta. Turun yliopiston julkaisuja. 2010:299. Väitöskirja. Viitattu 11.4.2023. [Nuorisorikollisuuden esiintyvyys, taustatekijät ja sovittelu \(utupub.fi\)](#)

HE 109/1996 vp: Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi nuorisorangaistuksen ko-keilemisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. [Hallituksen esitys HE 109/1996 vp \(eduskunta.fi\)](#)

HE 102/2004 vp: Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi nuorisorangaistuksesta ja eräksi siihen liittyviksi laeksi. [HE 102/2004 vp \(finlex.fi\)](#)

HE 229/2009 vp: Hallituksen esitys Eduskunnalle nuoren rikoksesta epäillyn tilanteen selvittämistä ja ehdollisen vankeuden valvontaa koskevaksi lainsäädännöksi. [HE 229/2009 vp \(finlex.fi\)](#)

Hämäläinen, E. 2023. Nuorisorikollisuuteen vaikutetaan tehokkaimmin laajalla yhteistyöllä. Sisäministeriön blogi 22.3.2023. Viitattu 10.4.2023. [Nuorisorikollisuuteen vaikutetaan tehokkaimmin laajalla yhteistyöllä - Sisäministeriö \(intermin.fi\)](#)

Keisala, H & Marttunen, M. 2007. Nuorisorangaistus II – toimeenpano ja vaikuttavuus. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Helsinki.

KKO 2014:27

Lumme, T 2005. Rikosseuraamusalan käsikirjoja 2/2005. Ohjenuora. Kriminaali- huoltolaitos. Helsinki. Viitattu 1.4.2023.

Marttunen, M & Keisala, H. 2007. Nuorisorangaistus I – nuorisoprosessi ja tuomitseminen. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Helsinki.

Marttunen, M. 2008. Nuorisorikosoikeus. Alaikäisten rikosten seuraamukset kriminaalipoliittisesta ja vertailevasta näkökulmasta. Helsinki: Hakapaino Oy.

McCombes, S. 2023. How to write a literature review? Scribbr.com. Viitattu 1.4.2023. [Articles by Shona McCombes \(scribbr.com\)](#)

Määttä, T., Paso, M. 2022. Johdatus oikeudellisen ratkaisun teoriaan. Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja. Oikeuden perusteet 37.

Poliisi. Perustietoa katujengi-ilmiöstä. Viitattu 30.3.2023.

[Perustietoa katujengeistä ja niihin liittyvästä rikollisuudesta - Poliisi](#)

Rikosseuraamuslaitos. 14.3.2023. Yhdyskuntaseuraamusta suorittaville. Verkkosivu. Viitattu 14.4.2023.

[Yhdyskuntaseuraamusta suorittaville - Rikosseuraamuslaitos](#)

Rikosseuraamuslaitos. 31.8.2022. Organisaatio. Verkkosivu. Viitattu 27.3.2023.

[Organisaatio - Rikosseuraamuslaitos](#)

Rikosseuraamuslaitos. 1.9.2022. Nuorisorangaistus. Verkkosivu. Viitattu 2.3.2023.

[Nuorisorangaistus - Rikosseuraamuslaitos](#)

Rikosseuraamuslaitos. 31.8.2022. Nuorisorangaistus. Verkkosivu. Viitattu 2.3.2023.

[Nuorisorangaistus - Rikosseuraamuslaitos](#)

Sillanpää, E. 2016. Nuorisorangaistuksen vähäisen käytön syyt lainopillisesta ja empiirisestä näkökulmasta. Oikeustieteellinen. Helsingin yliopisto. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 23.4.2023. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:hulib-201611103013>

Tapani, J & Tolvanen, M. 2016. Rikosoikeus. Rangaistuksen määrääminen ja täytäntöönpano. 3., uudistettu painos. Helsinki: Talentum Media Oy.

Tapani, J., Tolvanen, M. & Kempainen, H. 2022. Rikosoikeus – Rangaistuksen määrääminen ja täytäntöönpano. E-kirja. 4., uudistettu painos. Helsinki: Alma Talent Oy. Viitattu 24.3.2023. Vaatii käyttöoikeuden.

[Rikosoikeus - rangaistuksen määrääminen ja täytäntöönpano \(almatalent.fi\)](#)

Tilastokeskus. Rangaistukset sukupuolen, iän ja rikoksen mukaan. Nuorisorangaistukseen tuomitut rikoksittain vuonna 2021.

[Rangaistukset sukupuolen, iän ja rikoksen mukaan \(käräjäoikeudet ja hovioikeus ensimmäisenä oikeusasteena, rangaistus- ja sakkomääräykset ja rikesakot\) muuttujina Vuosi, Tuomion päärikos, Tuomiotiedot, Sukupuoli, Ikä ja Tiedot. PxWeb \(stat.fi\)](#)

Tilastokeskus. Rangaistukset sukupuolen, iän ja rikoksen mukaan. Nuorisorangaistukseen tuomitut.

[Rangaistukset sukupuolen, iän ja rikoksen mukaan \(käräjäoikeudet ja hovioikeus ensimmäisenä oikeusasteena, rangaistus- ja sakkomääräykset ja rikesakot\) muuttujina Vuosi, Tuomion päärikos, Tuomiotiedot, Sukupuoli, Ikä ja Tiedot. PxWeb \(stat.fi\)](#)

Tilastokeskus. Rangaistukset sukupuolen, iän ja rikoksen mukaan. Ehdottomaan vankeuteen tuomitut.

[Rangaistukset sukupuolen, iän ja rikoksen mukaan \(käräjäoikeudet ja hovioikeus ensimmäisenä oikeusasteena, rangaistus- ja sakkomääräykset ja rikesakot\) muuttujina Vuosi, Tuomion päärikos, Tuomiotiedot, Sukupuoli, Ikä ja Tiedot. PxWeb \(stat.fi\)](#)

Valtioneuvoston asetus yhdyskuntaseuraamusten täytäntöönpanosta 30.4.2015/551.

[Valtioneuvoston asetus yhdyskuntaseuraamusten... 551/2015 - Sädökset alkuperäisinä - FINLEX®](#)

Vogt-Airaksinen, T. Erityisasiantuntija. Haastattelu. 28.3.2023. Rikosseuraamuslaitos.